

Онопрієнко О. В.,

*кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник,
завідувачка відділу початкової освіти,
Інститут педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна*

ЗМІСТОВІ ДОМІНАНТИ ПІДРУЧНИКА МАТЕМАТИКИ ДЛЯ 3 КЛАСУ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Державним стандартом початкової освіти [1] визначені загальні та обов'язкові результати, яких мають досягнути молодші школярі на завершення першого та другого циклів навчання. Загальні результати передбачають наявність у здобувачів освіти сукупності знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистісних якостей, що відповідають загальним цілям освітніх галузей. В описі математичної галузі до числа загальних результатів віднесені такі: досліджує ситуації і визначає проблеми, які можна розв'язувати із застосуванням математичних методів; моделює процеси і ситуації, розробляє стратегії (плани) дій для розв'язування різноманітних задач; критично оцінює дані, процес та результат розв'язання навчальних і практичних задач; застосовує досвід математичної діяльності для пізнання навколишнього світу. Ці результати деталізують загальну мету навчання математики в початковій школі й визначають провідні вектори розвитку математичної діяльності учнів та домінанти у формуванні змісту підручника математики для Нової української школи.

Під час створення сучасного підручника математики для 3 класу [2] був узагальнений досвід апробації інноваційних навчально-методичних матеріалів для пілотних класів Всеукраїнського експерименту з пілотування Державного стандарту початкової освіти [3], які є складником авторської методичної системи навчання математики С. О. Скворцової і О. В. Онопрієнко. Концептуальним ядром підручника стало врахування у змісті та функціоналі його матеріалів перевірених практикою й загальноновизнаних психологічних теорій навчальної діяльності [4; 5 та ін.], а також новітніх наукових даних про перебіг пізнавальних процесів у дітей так званого цифрового покоління [6; 7; 8 та ін.]. На цій основі була створена навчальна книга, в якій учням пропонуються шляхи дослідження навколишнього світу, інструменти його пізнання. Найважливіша відмінність нашого підручника від решти – це створення оптимальних умов для вироблення в учнів способів діяльності, які за суттю є універсальними й забезпечують досягнення загальних результатів навчання, та формування спільних для всіх компетентностей умінь. Методичним апаратом підручника передбачається залучення дітей до діяльності шляхом виконання системи завдань на актуалізацію опорних знань і способів дії; завдань, на основі яких створюється і розв'язується проблемна навчальна ситуація з подальшим виділенням орієнтувальної основи дії; завдань на первинне закріплення нового способу дії і на формування функціональних умінь; завдань, що забезпечують неперервне повторення; пропедевтичних завдань, які готують дитину до вивчення нового через певний час.

У підручнику враховані психологічні особливості сучасних дітей, що впливають на успішність засвоєння змісту навчання, такі як: зниження об'єму слухової пам'яті, переважання двовимірного сприймання, уповільнення розвитку децентрації, погіршення аналітико-синтетичної діяльності й пам'яті, розосередженість уваги, багатозадачність, схильність до заміни вирішення задачі перебором варіантів, кліповість мислення тощо. Ми виробили й реалізували в підручнику особливу технологію у komponуванні системи завдань.

Так, основна частина матеріалу до уроку пов'язана з однією навчальною проблемою, отже, увага дітей не розподіляється на різноплановий зміст. Водночас, форми подання завдань і передбачені ними види навчальної активності різноманітні, строкаті, вони невимушено стимулюють і привертають увагу дітей, не змушують їх нудьгувати й відволікатися. У підручнику наявні усілякі допоміжні засоби для засвоєння змісту навчання (гіпертексти, схеми, підказки, зразки міркувань та ін.), що дозволяють засвоювати матеріал у діяльності, сприяють формуванню навчального досвіду, заохочують до творчості, пов'язують навчання із реальним життям. Завдання на передбачення наслідків, встановлення залежностей, доведення, перевірку й оцінювання своєї роботи допомагають організувати навчальну взаємодію учителя і дітей. Все це забезпечує високу результативність процесу навчання.

У змісті підручника реалізований потенціал математики щодо впливу на розвиток у дітей критичного мислення, уміння логічно доводити свою думку, обґрунтовувати свою позицію, що важливо для становлення молодшого школяра як особистості, його самовизначення, досягнення ним ситуації успіху. Окрему увагу приділено розвиткові мовлення учнів, оволодінню математичною термінологією шляхом організації роботи, спрямованої на формування уміння грамотно будувати висловлювання, усно обґрунтовувати правильність розв'язку, створювати логічні конструкції з використанням відповідних словосполучень.

Аналіз сутності результативних складників початкового навчання вказує на їх дослідницький характер, переважна більшість цих результатів пов'язані із застосуванням учнями розумових операцій і дій. З метою забезпечення реалізації цього аспекту освіти нами уведено до змісту підручника серію навчальних дослідницьких проєктів, якими завершується вивчення кожного розділу. Проєктна діяльність як один із ефективних засобів формування ключових компетентностей забезпечить розвиток важливих навчальних та особистісних якостей молодших школярів, дозволить природним чином пов'язати зміст навчання із своїм буттям, увести його надбання у свій досвід.

Ключові слова: початкова школа, зміст навчання, загальні результати, спільні для всіх компетентностей уміння.

Список літератури

1. Про затвердження Державного стандарту початкової освіти : Наказ Кабінету Міністрів України від 01.02.2018 р. № 87 (зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 688 від 24.07.2019). Дата оновлення: 16.08.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF> (дата звернення: 07.02.2020).
2. Скворцова С. О., Онопрієнко О. В. Математика: підруч. для 3 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х ч.). Харків, 2020. 128 с.
3. Скворцова С. О., Онопрієнко О. В. Математика. 3 клас. Навчальний зошит: у 4-х ч. Харків, 2019. 72 с. : іл. + Додаток «Працюю самостійно» (32 с.).
4. Гальперин П. Я. К учению об интериоризации. Вопросы психологии. 1966. № 6. С. 25–32.
5. Давыдов В. В. Деятельностная теория мышления. Москва, 2005. 240 с.
6. Безруких М. М. Дошкольник. Мифы и реалии развития. Вестник практической психологии образования. 2011. №4 (29). С. 16 – 20.
7. Кондратенко Л. О. Психологія первинної шкільної неспішності: монографія. Чернігів, 2017. 488 с.
8. Черниговская Т. В. Как научить мозг учиться. Видеолекция [Электронный ресурс] URL: <https://deti.mail.ru/teenager/7-mudryh-sovetov-kotorye-pomogut-vam-nauchit-reben/>